

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE
CBU-SBED, 2023, 10 (4): 354-364

Türkiye'de Doğum Ağrısının Yönetiminde Nonfarmakolojik Yöntemlerin Kullanımı Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyografik Analizi

Bibliographic Analysis Of Postgraduate Theses On The Use Of Nonpharmacological Methods In The Management Of Labor Pain In Turkey

Ayşenur Turan^{1*}, Hilal Başak Çakır^{1,2}, İffet Güler Kaya^{2,3}

¹İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, İstanbul/Türkiye
²Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelikte Doktora Programı, İstanbul/Türkiye
³İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Ebelik Bölümü, İstanbul/Türkiye

e-mail: aysenurturan91@gmail.com, basakrbyr@gmail.com, guler_87@windowdslive.com
ORCID: 0000-0001-9925-1122
ORCID: 0000-0002-4248-4694
ORCID: 0000-0003-2643-1776

*Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Ayşenur Turan
Gönderim Tarihi / Received: 29.08.2023
Kabul Tarihi / Accepted: 22.11.2023
DOI: 10.34087/cbusbed.1352104

Öz

Giriş ve Amaç: Bu çalışmanın amacı Türkiye'de doğum ağrısının yönetiminde nonfarmakolojik yöntemlerin kullanımı konusunda yapılan lisansüstü tez çalışmalarının bibliyografik analizi ile bibliyometrik parametrelerinin tespit edilmesi ile ilgili literatürün gelişim perspektifinin incelenmesidir.

Gereç ve Yöntemler: Bibliyografik inceleme tipindeki araştırmada 2013-2023 yılları arasında yayınlanan lisansüstü tezler incelendi. Çalışma verilerini toplamak için araştırmacılar tarafından literatür incelenerek geliştirilen, 12 maddeden oluşan veri kodlama formu kullanıldı. Verilerin sayısı ve yüzde dağılım analizinde SPSS, verilerin görselleştirilmesinde VOSviewer programları kullanıldı.

Bulgular: Tarama sonucunda 2013-2023 yılları arasında doğum ağrısının nonfarmakolojik yöntemler ile yönetimi konusunda tamamlanmış 56 teze ulaşıldı. Tezlerin en sık İstanbul (%33,92) ilinde ve Ebelik Anabilim Dalı'nda (%51,78) yayınlandığı belirlendi. Tezlerde araştırılan nonfarmakolojik yöntemler incelendiğinde ilk üç sırada sırasıyla masaj (%19,64), akupressure (%12,50) ve sıcak soğuk uygulama (%10,71) olduğu saptandı. Konu hakkında yapılan tezlerin türleri incelendiğinde %58,92'sinin Yüksek lisans tezi olarak yürütüldüğü kaydedildi. Yalnızca bir öğrencinin hem Yüksek lisans hem Doktora Tezi'nde konu üzerinde çalıştığı belirlendi. Tezlerin araştırma tasarımları incelendiğinde %86'sının randomize kontrollü çalışma olarak yürütüldüğü, örneklem sayısının ise ortalama 120,23±66,53 olduğu belirlendi. Tezlerde en sık kullanılan ölçeğin ise Visuel Analog Skala olduğu saptandı.

Sonuç: Yapılan lisansüstü tezlerde doğum ağrısının yönetiminde kullanılan nonfarmakolojik yöntemlerin sıklıkla uygulandığı ve konu hakkında randomize kontrollü çalışma gibi kanıt değeri yüksek çalışmalar yürütüldüğü fakat alanda henüz aydınlanmamış alanlar bulunduğu, bu nedenle konu hakkında daha kapsamlı, daha büyük örneklemli, kanıt düzeyi yüksek çalışmalara ihtiyaç olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ağrı, Bibliyometri, Doğum, Ebelik

Abstract

Aim; The aim of this study is to determine the bibliographic analysis and bibliometric parameters of postgraduate thesis studies on the use of non-pharmacological methods in the management of labour pain in Turkey and to examine the development perspective of the related literature.

Method; In the bibliographic review type study, postgraduate theses published between 2013-2023 were analysed. A data coding form consisting of 12 items developed by the researchers by examining the literature was used to collect the study data. SPSS software was used for number and percentage distribution analysis and VOSviewer software was used for data visualisation.

Results; As a result of the search, 56 theses completed between 2013 and 2023 on the management of labour pain with non-pharmacological methods were found. It was determined that the theses were most frequently published in Istanbul (33.92%) and in the Department of Midwifery (51.78%). When the nonpharmacological methods investigated in the theses were examined, it was found that the first three were massage (19.64%), acupressure (12.50%) and hot and cold application (10.71%), respectively. When the types of theses on the subject were analysed, it was noted that 58.92% of them were conducted as Master's thesis. It was determined that only one student worked on the subject in both Master's and Doctoral Thesis. When the research designs of the theses were analysed, it was determined that 86% of them were conducted as randomised controlled studies and the average sample size was 120.23±66.53 (120.23±66.53). When the research designs of the theses were examined, it was determined that 86% of them were conducted as randomised controlled studies and the mean sample size was 120.23±66.53. It was determined that the most frequently used scale in the theses was the Visual Analogue Scale.

Conclusion; It was concluded that nonpharmacological methods used in the management of labour pain were frequently applied in postgraduate theses and studies with high evidence value such as randomised controlled trials were carried out on the subject, but there are areas that have not yet been enlightened in the field, therefore, more comprehensive studies with larger samples and high level of evidence are needed on the subject.

Keywords: Pain, Bibliometrics, Labour, Midwifery

1. Giriş

Doğum eylemi, doğası gereği çok boyutlu ve subjektif olan normal fizyolojik süreçlerdir [1]. Bu süreçte yaşanan serviksin efasman ve dilatasyonu, vajina ve perinenin gerilmesi, uterus kontraksiyonları ve pelvik yapıların kompresyonu neticesinde uterus iskemisi oluşmakta ve bu iskemi de ağrıya sebebiyet vermektedir [2]. Doğum ağrısı visseral ve somatik kökenlidir. Visseral kökenli ağrı, doğumun ilk aşamasında serviksin gerilmesi ile bağlantılıyken; somatik kökenli ağrı, kontraksiyonlar ve bebeğin kardinal hareketlerinin sonucu olarak serviks, vajina ve perineye uygulanan kuvvetin bir sonucudur [3]. Doğum ağrısının algılanması ise öznel bir deneyimdir ve bu deneyim bilişsel, sosyal ve çevresel faktörlerden etkilenmektedir [2-4].

Doğum ağrısı maternal ve fetal komplikasyonları beraberinde getirebilmektedir. Olası maternal komplikasyonlar hiperventilasyon, solunum alkalozu, anksiyete ve stresdir. Bu komplikasyonların sonucunda ise fetomaternal kan dolaşımında azalma, katekolamin ve kortizol seviyelerinde yükselme gözlenmektedir [5]. Bu olası komplikasyonlara neden olabilecek risklerin erken dönemde tespiti ve uygun müdahalelerin sağlanması intrapartum bakımın ana hedefidir. Bu hedef

doğrultusunda doğum ağrısında yönetim konusu giderek önem kazanmaktadır [6].

Literatürde doğum ağrısının yönetimi için farmakolojik ve nonfarmakolojik olmak üzere temel iki yönetim yaklaşımı bulunmaktadır [7]. Farmakolojik yöntemler doğum ağrısının fiziksel duyumunu ortadan kaldırmaya veya azaltmaya yöneliktir. Farmakolojik ağrı yönetiminde başlıca nitroz oksit gazı, opioidler ve epidural analjezi kullanılmaktadır [8]. Nonfarmakolojik yöntemlerle ağrı yönetimi ise kapı kontrol teorisi, yaygın ağrılı uyaran kontrolü ve merkezi sinir sistemi kontrolü teorilerine dayanmaktadır [9]. Nonfarmakolojik yöntemler; gevşeme teknikleri (nefes egzersizleri, müzik, dans, pozisyon/hareket, hipnoz, sanal gerçeklik uygulaması, bilişsel davranışsal teknikler, odaklanma), manuel teknikler (masaj, sıcak/soğuk uygulama, ekspresif dokunma, akupressure, refleksoloji), doğum topu, transkütanöz elektriksel sinir stimülasyonu (TENS), steril su enjeksiyonu, rebozo, aromaterapi, eğitim ve bilgilendirmedir [1, 6, 10, 11]. Doğumun ve doğum ağrısının bireysel bir deneyim olduğu, her bir gebenin bireysel değerlendirilmesi ve süreçte ortak karar verilmesi gerektiği son yıllarda otör sağlık kuruluşları tarafından önerilmektedir [12, 13].

Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) verileri incelendiğinde, doğum ağrısını azaltmaya yönelik yayımlanan ilk tezin Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon alanındaki araştırmacılar tarafından 1996 yılında çalışıldığı ve obstetri alanında ise doğum ağrısı algısının ilk kez Hemşirelik alanındaki araştırmacılar tarafından 2001 yılında yapıldığı belirlenmiştir [14, 15]. Son yıllarda otör kuruluşların önerileri ile obstetri alanındaki araştırmacıların konu üzerine kapsamlı araştırma yapma metriklerinde artış eğilimi gözlenmiştir. Ancak bu artış, araştırmacıların, sağlık profesyonellerinin ve kurumların araştırma konusunun güncel eğilimlerinin evrildiği yön hakkında bilgi sahibi olmasını zorlaştırmıştır. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de doğum ağrısının yönetiminde nonfarmakolojik yöntemlerin kullanımı konusunda yapılan lisansüstü tez çalışmalarının bibliyografik analizi ile bibliyometrik parametrelerinin tespit edilmesi ile ilgili literatürün gelişim perspektifinin incelenmesidir.

2.Yöntem

2.1 Araştırmanın Tipi

Bu araştırma, bibliyometrik analiz incelemesidir. Bibliyometrik analiz yöntemi, herhangi bir konuya ilgi duyan tüm araştırmacılara bilimsel bir yol haritası sunabilmek ve bu sayede konuya makroskopik ve holistik bir bakış açısı kazandırabilmek amacıyla yapılmaktadır [16, 17]. Bibliyometrik analiz yöntemi, araştırmacılara zaman yönetimi açısından da oldukça önemli bir avantaj sağlayarak; alanda derinleşmiş kişi ve kurumlar hakkında bilgi sağlamaktadır [18].

2.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Doğum ağrısını gidermede kullanılan nonfarmakolojik konulu tezler Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nden ulaşılmıştır. 2000-2013 yılları arasında doğum ağrısını gidermede kullanılan nonfarmakolojik yöntemler üzerine yapılan çalışmaların yoğunluğunun az olması üzerine (n=9) analizin 2013 ve 2023 yılları arasında taranmasına karar verilmiştir. Veri taraması Ağustos 2023’te yapılmıştır.

Ulusal Tez Merkezi’nden tarama ekranında bulunan gelişmiş tarama seçilerek aranacak kelime olarak “doğum ağrısı”, aranacak alan “tümü”, arama tipi olarak “içinde geçsin” yıl aralığı olarak ise “2013-2023” seçilerek tarama sonucunda toplam 92 tamamlanmış teze ulaşılmıştır. Tamamlanmış tezler 28 doktora tezi, 6 tıpta uzmanlık, 57 yüksek lisans tezinden oluşmaktadır. Tamamlanan bu tezlerin 32’sinin içerik analizi yapıldıktan sonra doğum ağrısının yönetiminde nonfarmakolojik yöntemler

konusuna uygun olmadığı, 3’ü erişim izni olmadığı için 1’inin ise dizini olmadığı tespit edilerek çalışmadan elenmiştir. Toplam 56 tezin bibliyometrik analizi yapılmıştır.

2.3 Veri Toplama Aracı

Çalışma verilerini toplamak için araştırmacılar tarafından literatür [1, 6, 10, 11] incelenerek geliştirilen, 12 maddeden oluşan veri kodlama formu kullanılmıştır. Veri kodlama formuna her tezin yazarı, başlığı, yılı, üniversitesi, danışman unvanı, anahtar kelimeleri, araştırma tasarımı, veri toplama araçları ve örneklem sayıları bir araştırmacı (H.B.Ç) kodlanmıştır. Kodlanan verilerin doğruluğu diğer araştırmacılar (A.T, İ.G.K) tarafından kontrol edilmiştir. Kodlama hatası olmadığına karar verilmiştir.

2.4 İstatistiksel Değerlendirme

Verilerin sayı ve yüzde dağılım analizinde IBM SPSS Statistics for Macintosh, Version 28.0, verilerin görselleştirilmesinde VOSviewer programları kullanılmıştır.

Ulusal Tez Merkezi arama kriterleri kapsamında elde edilen veriler, excel üzerinden düzenlenmiştir. excel verileri .txt olarak dönüştürülerek anahtar kelimeler, kullanılan yöntemler, kullanılan ölçekler, üniversite isimleri, lisansüstü tezin türü, ana bilim dalı, enstitü dağılımını görsel haritası için VOSviewer 1.6.15 yazılım programı kullanılmıştır. Bununla birlikte tezlerde kullanılan nonfarmakolojik yöntemler, lisansüstü tezlerin türü, üniversite dağılımı, kullanılan ölçekler ve anahtar kelimelerin ağ görselleştirilmesi; ana bilim dalı, enstitü dağılımı, ölçek ve anahtar kelimelerin ağ yoğunluk görseli çıkarılmıştır. VOSviewer yazılım aracı, verilere odaklı ağ haritaları oluşturmak, bu haritaları görselleştirmek için kullanılmaktadır.

Dairelerin büyüklüğü ile atıf yapılan doküman tipi sayısı doğru orantılı olup sayı arttıkça dairelerin büyüklüğü artmaktadır. Kümeler arasındaki ilişki çeşitli renklerle gösterilmektedir. Görsellerde kelimenin merkezi konuma yerleşmesi en sık tekrarlanan kelime olması ve diğer kelimelerle kombinasyonlarından kaynaklanmaktadır. Görsellerde düğüm boyutlarının büyüklüğü temsil edilen kelimenin araştırmalarda daha sık tekrarlandığını göstermektedir. Ayrıca aynı renk düğümleri benzer yapıda kümelenmeyi işaret etmektedir [18].

3.Bulgular ve Tartışma

Tarama sonucunda 2013-2023 yılları arasında doğum ağrısının nonfarmakolojik yöntemler ve yönetimi konusunda tamamlanmış 56 teze ulaşıldı. Tez sayıları incelendiğinde 2013-2018 yıllarına göre (n=17) 2019-2023 yıllarında (n=39) progresif bir ilerleme kaydedildiği belirlendi (Şekil 1). Son yıllarda uluslararası ve ulusal literatürde doğum ağrısının yönetimi hakkında çalışmaların sayısı artmaktadır [19]. Son yıllarda konuya olan ilgi artışının Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) [20] tarafından “Olumlu Doğum Deneyimi” için yayınlamış olduğu öneriler ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Bu öneriler ile konunun dikkat çekici hale geldiği ve araştırmacıların ilgisini çektiği çıkarımı yapılabilir.

Tezlerin yayınlandığı iller incelendiğinde ilk üç sırada sırasıyla İstanbul (%19; n=19), Erzurum (%16,07; n=9) ve Adana (%8,92; n=5) illeri olduğu belirlendi (Tablo 1; Şekil 2). İllere göre tez sayılarının, ilde bulunan Üniversite, alanında Lisansüstü programların varlığı ve ilgili programların açılış tarihleri ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

Konu üzerine 24 Üniversitede tez yazıldığı saptandı. En fazla tez yayınlayan ilk üç üniversitenin Atatürk Üniversitesi (n=9), İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa (n=8) ve İstanbul Üniversitesi (n=5) olduğu saptandı (Tablo 1; Şekil 3). Tezlerin yayınlandığı Üniversiteler incelendiğinde ikinci ve üçüncü üniversitenin İstanbul Üniversitesi bünyesinde ve bünyesinden bölünmüş İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa olması dikkat çekmektedir. İstanbul Üniversitesi 2018 yılında 7141 sayılı kanun ile İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa olarak bölünmüştür [20]. Bu durumunun Üniversitede yer alan akademisyenlerin aynı ekole sahip olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Tezlerin %83,92’sinin (n=47) Sağlık Bilimleri Enstitüsü, %14,28’inin (n=8) Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ve %1,78’inin (n=1) Tıp Fakültesi bünyesinde yayınlandığı belirlendi (Tablo 1; Şekil 4).

Lisansüstü tezlerin %51,78’inin (n=29) Ebelik, %28,57’sinin (n=16) Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, %17,85’inin (n=10) Hemşirelik ve %1,78’inin (n=1) Aile Hekimliği Anabilim Dalı’nda yayınladığı saptandı (Tablo 1). Tezlerin en fazla Ebelik Anabilim Dalı’nda çalışıldığı saptanmıştır. Ebelik ve Hemşirelik mesleğinin profesyonel rolleri açısından ayrıştığı noktalar olsa da ortak hedeflerinden biri kadın sağlığının geliştirilmesi, korunması ve

sürdürülmesidir [21]. Gebe servisleri ve doğum ünitelerinde görev yapmakta olan Ebe ve Hemşireler kadınların birincil bakım sağlayıcılarıdır [22]. Bu kapsamda Ebelik Anabilim Dalı’nda konu üzerine daha fazla tez çalışması yapılması, gebe servislerinde ve doğum ünitelerinde ebelerin daha fazla çalışması ve Hemşirelikte lisansüstü program çeşitliliğinin daha fazla olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

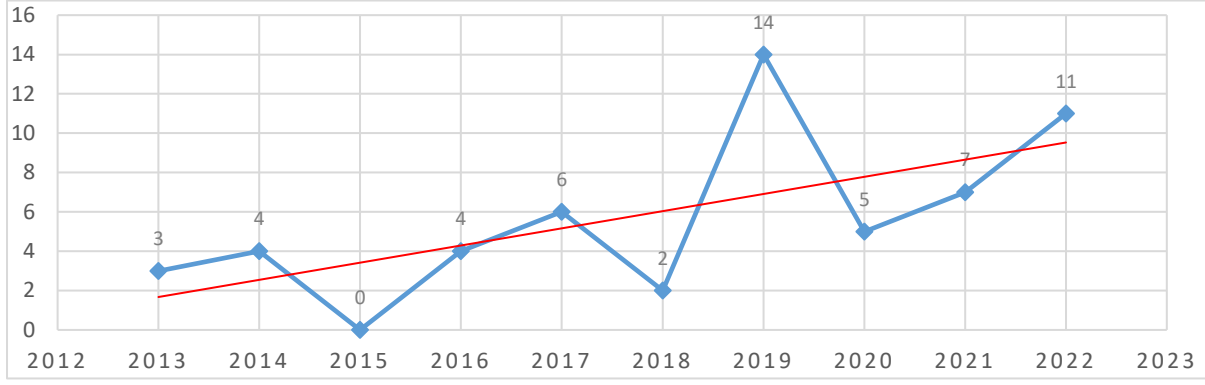
Tez danışmanlarının %46,42’sinin (n=26) Doç. Dr., %35,71’inin (n=20) Dr. Öğr. Üyesi, %17,85’inin ise (n=10) Prof. Dr. olduğu, tezlerin %8,92’sinde (n=5) ise ikinci danışmanın da yer aldığı saptandı (Tablo 1). Konu hakkında birinci danışman olarak en fazla tez danışmanlığı yürüten Danışman Hocaların Doç. Dr. Semra Çevik (n=4), Dr. Öğr. Üyesi Fatma Ay (n=2), Dr. Öğr. Üyesi Meltem Akbaş (n=2), Doç. Dr. Hava Özkan (n=2), Doç. Dr. Serap Ejder Apay (n=2) ve Prof. Dr. Türkan Pasinlioğlu (n=2), Prof. Dr. Gülşen Eryılmaz (n=2) ve Prof. Dr. Saadet Yazıcı (n=2) olduğu belirlendi. Prof. Dr. Gülşen Eryılmaz ve Prof. Dr. Saadet Yazıcı’nın hem Doçent hem de Profesör kadrosunda iken, Doç. Dr. Semra Çevik’in ise hem Dr. Öğr. Üyesi hem Doçent kadrosunda iken konu hakkında tez danışmanlığı yapmış olduğu saptandı (Tablo 2).

Konu hakkında yapılan tezlerin türleri incelendiğinde %58,92’sinin (n=33) Yüksek lisans tezi, %39,28’inin Doktora tezi (n=22), %1,78’inin (n=1) ise Tıpta Uzmanlık tezi olduğu, yalnızca bir öğrencinin (Emine Yıldırım) hem Yüksek lisans hem Doktora Tezi’nde konu üzerinde çalıştığı belirlendi. Ek olarak öğrencinin Yüksek lisans ve Doktora Tezi’ni farklı danışman Hocalar ile farklı kurumlarda tamamladığı saptandı (Tablo 1-2). Tez yürütücüleri incelendiğinde konu hakkında en fazla Doçent Akademisyenlerin Danışman olarak yer aldığı belirlenmiştir (Tablo 2). Ek olarak Danışman Akademisyenlerin ünvanlarında değişiklik olmasına karşın konu hakkında tez yürütmeleri konuya olan ilgilerinin devam ettiğinin ve konuda hala doldurulacak boşlukları saptadıklarının bir göstergesidir. Benzer şekilde öğrencilerin de hem yüksek lisans hem doktora tezlerinde benzer konuları çalışma durumları incelenmiş fakat yalnızca bir öğrencinin birden fazla konu üzerinde çalıştığı saptanmıştır (Tablo 2). Bu durum ise yüksek lisans mezunu öğrencilerin lisansüstü öğrenime devam etme durumları ile karşılaştırılarak incelenmesi gereken bir durum olup, bu konuda bir bilgiye ulaşılamamaktadır.

Tablo 1. Türkiye'de Doğum Ağrısının Yönetiminde Nonfarmakolojik Yöntemlerin Kullanımı Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Parametreleri

Özellikler	n	%
Tezlerin Yürütüldüğü İller		
İstanbul	19	33,92
Erzurum	9	16,07
Adana	5	8,92
Gaziantep, İzmir	4*	7,14*
Ankara, Konya	2*	3,57*
Afyonkarahisar, Antalya, Bolu, Sivas, Kayseri, Eskişehir, Malatya, Trabzon, Kocaeli, Tokat, Yozgat	1*	1,78*
Tezlerin Yürütüldüğü Üniversiteler		
Atatürk Üniversitesi	9	16,07
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	7	12,50
İstanbul Üniversitesi	6	10,71
Çukurova Üniversitesi	5	8,92
Gaziantep Üniversitesi	4	7,14
Ege Üniversitesi, Marmara Üniversitesi	3*	5,35*
İstanbul Medipol Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi	2*	3,57*
Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, İstinye Üniversitesi, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Yozgat Bozok Üniversitesi	1*	1,78*
Tezlerin Yürütüldüğü Enstitüler		
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	47	83,92
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	8	14,28
Tıp Fakültesi	1	1,78
Tezlerin Yürütüldüğü Anabilim Dalı		
Ebelik	29	51,78
Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	16	28,57
Hemşirelik	10	17,85
Aile Hekimliği	1	1,78
Tez Türü		
Yükseklisans	33	58,93
Doktora	22	39,2
Tıpta Uzmanlık	1	1,78

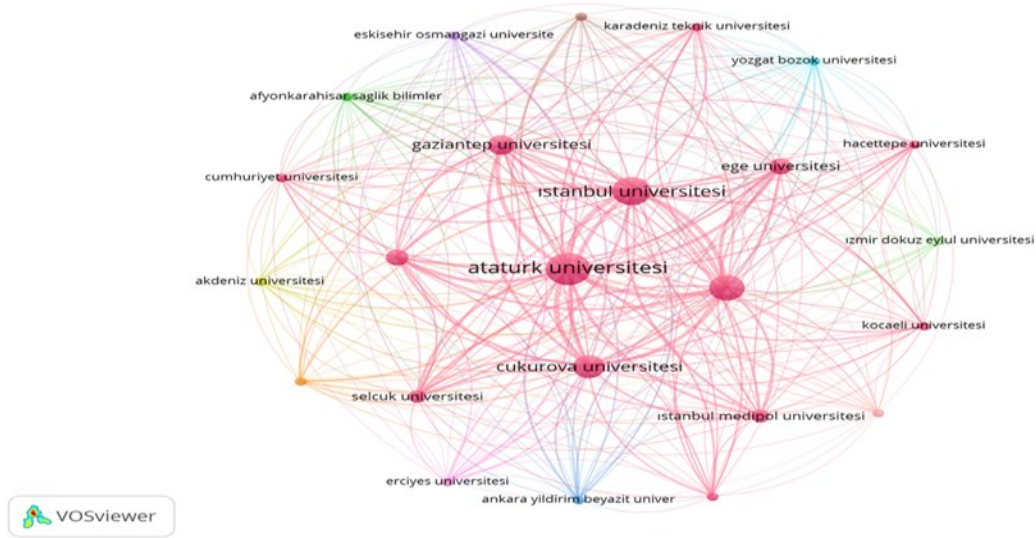
*Aynı satırda virgül (,) ile ayrılmış ifadelerin her biri için

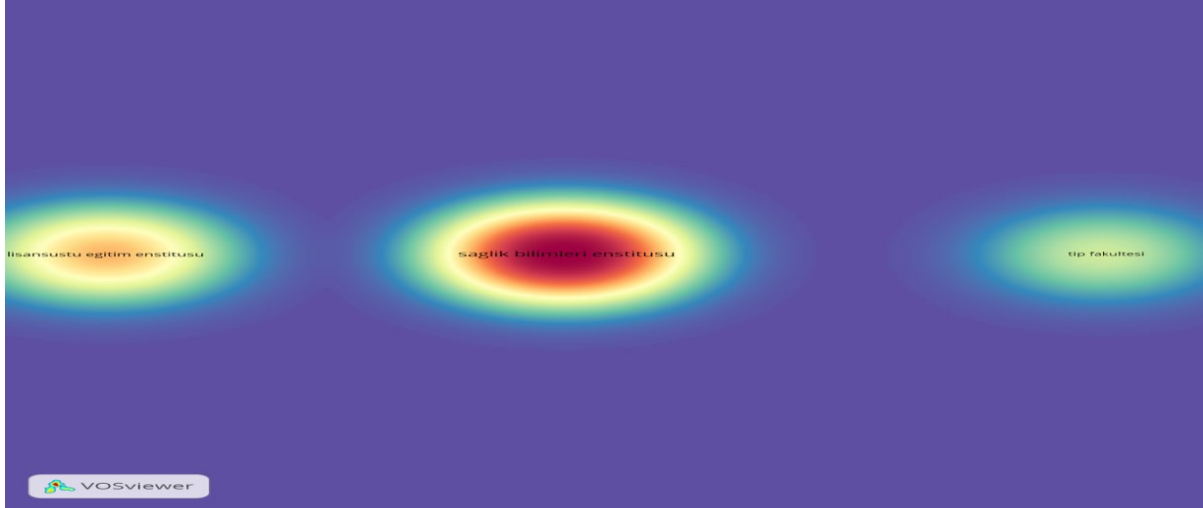
Şekil 1. 2013-2023 Yılları Arasında Doğum Ağrısının Yönetiminde Kullanılan Nonfarmakolojik Yöntemler Hakkında Yapılan Tezlerin Tarihlerinin İncelenmesi

Şekil 2. Tezlerin Yayımlandığı İllerin Dağılımı

Şekil 3. Lisansüstü Tezlerin Üniversiteye Göre Bibliyometrik Ağ Görselleştirmesi

Şekil 4. Lisansüstü Tezlerin Enstitü Dağılımının Isı Haritası

Tablo 2. Türkiye'de Doğum Ağrısının Yönetiminde Nonfarmakolojik Yöntemlerin Kullanımı Konulu Lisansüstü Tezlerin Yürütücülerinin İncelenmesi

Özellikler	n	%
Birinci Danışman Unvan		
Doç. Dr.	26	46,42
Dr. Öğr. Üyesi	20	35,71
Prof. Dr.	10	17,85
Danışmanların Konu Hakkında Yürüttüğü Yüksek Lisans Tez Sayıları		
Semra Çevik	3*	5,35*
Fatma Ay, Gülşen Eryılmaz, Meltem Akbaş	2*	3,57*
Asiye Kocatürk, Ayla Ergin, Bihter Akın, Dilek Coşkun Potur, Döndü Batkın Ertürk, Evşen Nazik, Filiz Okumuş, Gülay Rathfisch, Hüsniye Dinç Kaya, İlkay Boz, Melike Öztürk, Neslihan Özcan, Nevin Çıtak Bilgin, Özlem Can Gürkan, Özlem Çağan, Saadet Yazıcı, Serap Ejder Apay, Seyhan Çankaya, Sultan Alan, Şule Ergöl, Tülay Kavlak, Tülay Yılmaz, Yeşim Ceylantekin, Zümrüt Bilgin	1*	1,78*
Danışmanların Konu Hakkında Yürüttüğü Doktora Tez Sayıları		
Hava Özkan, Türkan Pasinlioğlu	2*	3,57*
Birsen Karaca Sağlam, Füsün Terzioğlu, Gülay Rathfisch, Gülseren Dağlar, İlkay Güngör, Mürüvvet Başer, Nazan Tuna Oran, Neriman Soğukpınar, Nevin Şahin, Saadet Yazıcı, Samiye Mete, Semra Çevik, Serap Ejder Apay, Sevil İnal, Sevil Şahin, Songül Aktaş, Tuba Uçar, Ümran Oskay	1*	1,78*
İkinci Danışman Varlığı		
Var	5	8,92
Yok	51	91,08
İkinci Danışman Unvan (n=5)		

Dr. Öğr. Üyesi	2	40
Doç. Dr.	2	40
Prof. Dr.	1	20
Konu Hakkında 1'den Fazla Tez Yazan Öğrenci		
Var	1	1,78
Yok	55	98,22

*Aynı satırda virgül (,) ile ayrılmış ifadelerin her biri için

Tablo 3. Türkiye'de Doğum Ağrısının Yönetiminde Nonfarmakolojik Yöntemlerin Kullanımı Konulu Lisansüstü Tezlerin Yöntemlerinin İncelenmesi

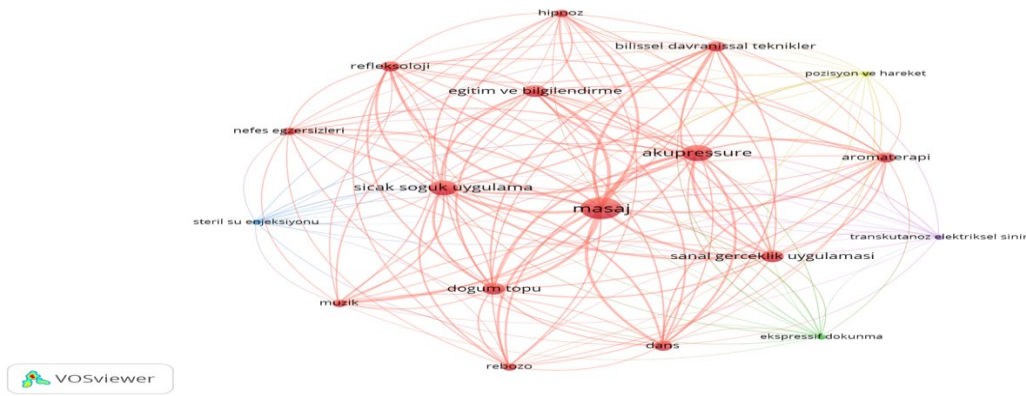
Özellikler	n	%
Nonfarmakolojik Uygulama		
Masaj	11	19,64
Akupressure	7	12,50
Sıcak Soğuk Uygulama	6	10,71
Sanal Gerçeklik Uygulaması, Doğum Topu	4	7,14
Refleksoloji, Bilişsel Davranışsal Teknikler, Dans	3	5,35
Hipnoz, Pozisyon ve Hareket, Rebozo, Nefes Egzersizleri, Eğitim, Müzik	2	3,57
Transkutanöz Elektriksel Sinir Stimülasyonu, Ekspresif Dokunma, Steril Su Enjeksiyonu	1	1,78
Araştırma Tasarımı		
Randomize Kontrollü Çalışma	48	86
Tanımlayıcı	1	2
Yarı deneysel	4	7
Deneysel	3	5
Örneklem Sayısı		
0-100	32	57,14
100-200	20	35,71
200-300	3	5,36
300-400	1	1,79
	Min-Max	Ortalama ± SS
Örneklem Sayısı	40-347	120,23 ± 66,53

Tezlerde araştırılan nonfarmakolojik yöntemler incelendiğinde ilk üç sırada sırasıyla masaj (%19,64; n=11), akupressure (%12,50; n=7) ve sıcak soğuk uygulama (%10,71; n=6) olduğu saptandı (Tablo 3; Şekil 5). Araştırma bulgularında doğum ağrısının yönetiminde en sık uygulanan nonfarmakolojik yöntemlerin manuel teknikler içinde yer aldığı belirlenmiştir (Tablo 3, Şekil 5). Manuel teknikler uygulama kolaylığı nedeniyle doğum ağrısının yönetiminde kullanılan başlıca yöntemlerdendir [1, 6, 10, 11]. Benzer şekilde çalışma sonuçlarında manuel tekniklerin öne çıkma nedeninin uygulama kolaylığı, ek bir maliyet gerektirmemesi ve çalışma sonuçlarının pratiğe daha kolay adapte edilebileceğinin düşünülmesi olabilir. Tezlerin araştırma tasarımları incelendiğinde %86'sının (n=48) randomize kontrollü çalışma olarak yürütüldüğü,

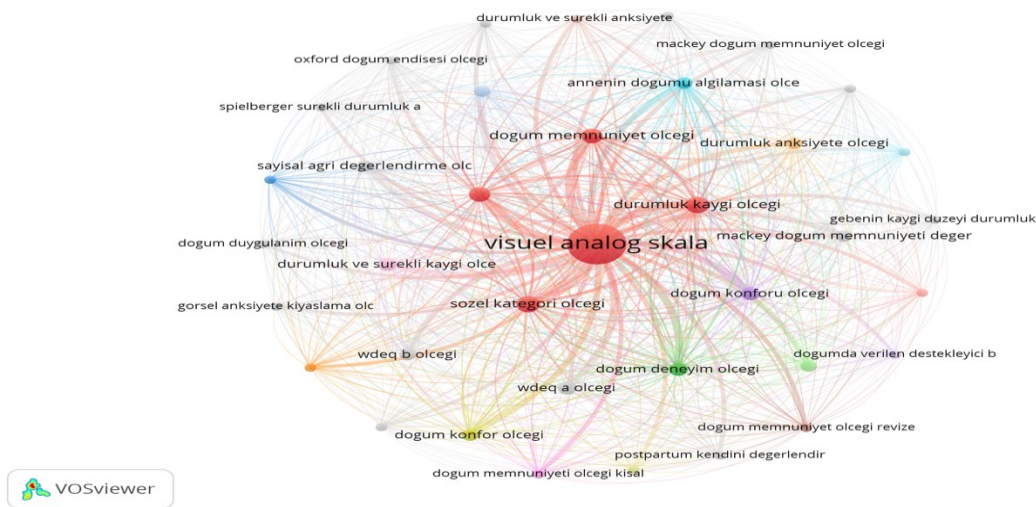
örneklem sayısının ise ortalama $120,23 \pm 66,53$ (min=40; max=347) olduğu belirlendi (Tablo 3).

Tezlerde en sık kullanılan ilk üç ölçeğin sırasıyla; Visuel Analog Skala (VAS) (n=52), Doğum Memnuniyet Ölçeği (n=5) ve Durumluk Kaygı Ölçeği (n=5) olduğu saptandı (Şekil 6). Literatür incelendiğinde genel obstetri alanında yapılan çalışmalarda ve nonfarmakolojik yöntemler ile doğum ağrısının yönetiminde genel olarak VAS kullanıldığı görülmüştür [23, 24]. Bu bulgular neticesinde tezlerde en sık kullanılan ölçeğin VAS olması literatür ile uyumludur.

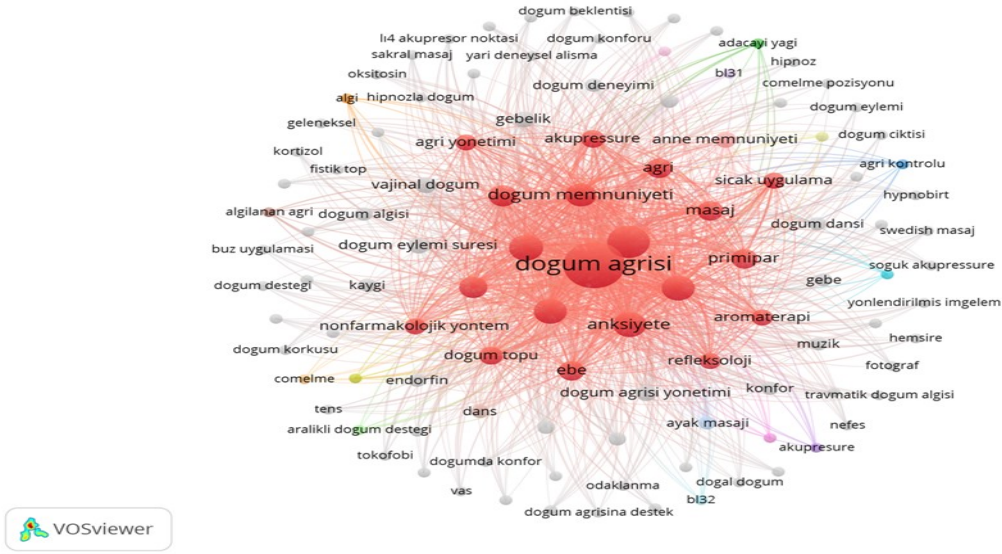
Tezlerde en sık kullanılan ilk üç anahtar kelimenin sırasıyla doğum ağrısı (n=43), doğum (n=26) ve ebelik (n=10) olduğu belirlendi (Şekil 7).

Şekil 5. Doğum Ağrısının Yönetiminde Kullanılan Nonfarmakolojik Yöntemlerin Bibliyometrik Ağ Görselleştirilmesi

Şekil 6. Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Ölçeklere İlişkin Bibliyometrik Ağ Görselleştirilmesi

Şekil 7. Anahtar Kelimelere İlişkin Bibliyometrik Ağ Görselleştirilmesi

Türkiye’de doğum ağrısının yönetiminde nonfarmakolojik yöntemlerin kullanımı konusunda yapılan lisansüstü tez çalışmalarının bibliyografik analizi ile bibliyometrik parametrelerinin tespit edilmesi ile literatürün gelişim perspektifinin incelenmesi amacıyla yürütülen çalışmada elde edilen bulgular neticesinde konunun farklı alanlardaki araştırmacılar tarafından lisansüstü tezler ile kapsamlı şekilde ele alındığı görülmüştür. Konuya olan ilginin ileri doğru bir gelişim perspektifi seyrettiği fakat henüz kanıt temelli sonuçlara varılamadığı sonucuna varılmıştır.

4. Sonuç

Yapılan lisansüstü tezlerde doğum ağrısının yönetiminde kullanılan nonfarmakolojik yöntemlerin sıklıkla uygulandığı ve konu hakkında randomize kontrollü çalışma gibi kanıt değeri yüksek çalışmalar yürütüldüğü tespit edilmiştir. Bu çalışmalar literatüre ışık tutmakla birlikte, alanda henüz aydınlanmamış alanlar bulunduğu, bu nedenle konu hakkında daha kapsamlı, daha büyük örneklemlili, kanıt düzeyi yüksek çalışmalara ihtiyaç olduğu sonucuna varılmıştır.

5. Teşekkür

Yoktur.

6. Referanslar

1. Czech, I., Fuchs, P., Fuchs, A., Lorek, M., Tobolska-Lorek, D., Drosdzol-Cop, A., Sikora, J. Pharmacological and non-pharmacological methods of labour pain relief establishment of effectiveness and comparison. *Int J Environ Res Public Health*, 2018, 15(12), 2792. doi: 10.3390/ijerph15122792
2. Farnham, T. Reviewing pain management options for patients in active labor. *Nursing*, 2020, 50(6), 24-30. doi: 10.1097/01.NURSE.0000662352.97953.cd

3. Whitburn, L. Y., Jones, L. E., Davey, M. A., McDonald, S. The nature of labour pain: An updated review of the literature. *Women and Birth*, 2019, 32(1), 28-38. doi: 10.1016/j.wombi.2018.03.004
4. Hosseini, S. F., Pilevarzadeh, M., Vazirinasab, H. Non-pharmacological strategies on pain relief during labor. *Biosciences Biotechnology Research Asia*, 2016, 13(2), 701-706. doi: 10.13005/bbra/2087
5. Bitew, A., Workie, A., Seyum, T., Demeke, T. Utilization of obstetric analgesia in labor pain management and associated factors among obstetric care givers in Amhara Regional State Referral Hospitals, Northwest Ethiopia: A hospital-based cross-sectional study. *J Biomed Sci*, 2016, 5(2), 1-6. doi:10.4172/2254-609X.100029
6. Suarez-Easton, S., Erez, O., Zafran, N., Carmeli, J., Garmi, G., Salim, R. Pharmacological and non-pharmacological options for pain relief during labor: An expert review. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*, 2023, 228(5S):S1246-S1259. doi: 10.1016/j.ajog.2023.03.003
7. Thomson, G., Feeley, C., Moran, V. H., Downe, S., Oladapo, O. T. Women’s experiences of pharmacological and non-pharmacological pain relief methods for labour and childbirth: A qualitative systematic review. *Reprod Health*, 2019, 16(1), 71. doi: 10.1186/s12978-019-0735-4
8. Ingram, M. A., Brady, S., Peacock, A. S. The barriers to offering non-pharmacological pain management as an initial option for laboring women: A review of the literature. *European Journal of Midwifery*, 2022, 6(37). doi: 10.18332/ejm/149244.
9. Michalczyk, M., Torbé, D., Torbé, A. Non-pharmacological methods of labor pain relief. *Journal of Education, Health and Sport*, 2018, 8(9), 1105-1114. doi: 10.5281/zenodo.1421220
10. Grenvik, J. M., Rosenthal, E., Wey, S., Saccone, G., De Vivo, V., De Prisco LCP, A., Delgado García, B. E., Berghella, V. Birthing ball for reducing labor pain: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine*, 2022, 35(25), 5184-5193. doi: 10.1080/14767058.2021.1875439.
11. Smith, C. A., Levett, K. M., Collins, C. T., Dahlen, H. G., Ee, C. C., Sukanuma, M. Massage, reflexology and other manual methods for pain management in labour. *Cochrane*

- Database Syst Rev*, 2018, 3(3), CD009290. doi: 10.1002/14651858.CD009290.pub3
12. World Health Organization. WHO recommendations: Intrapartum care for a positive childbirth experience. 2018. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/260178/9789241550215-eng.pdf>, 2018, (accessed 13.08.2023).
 13. Havelka Meštrović, A., Bilić, M., Buhin Lončar, L., Mičković, V., Lončar, Z. Psychological factors in experience of pain during childbirth. *Collegium Antropologicum*, 2015, 39(3), 557-565.
 14. Bilgehan, H., Akarcalı, İ. *Doğum ağrısında transkutaneal elektriksel sinir stimülasyonunun (TENS) etkinliği* (Tez No. 48877) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, 1996. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
 15. Yıldırım, G., Hotun Şahin, N. *Doğum eyleminde uygulanan solunum ve tensel uyarlama tekniklerinin gebenin doğum ağrısını algılamasına etkisi (Tez No. 108387) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]*. Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, 2001. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
 16. Kurutkan, M. N., Orhan F. Sağlık politikası konusunun bilim haritalama teknikleri ile analizi, İKSAD Yayınları, 2018a.
 17. Kurutkan, M.N., Orhan F. Kalite prensiplerinin görsel haritalama tekniğine göre bibliyometrik analizi, SAGE Yayınevi, 2018b.
 18. Köse, G., Kurutkan, M. N., Orhan, F. Kalp yetmezliği konusunda en çok atıf alan ilk 100 makalenin bibliyometrik analizi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 2020, 7(2), 92-104.
 19. Biana, C. B., Cecagno, D., Porto, A. R., Cecagno, S., Marques, V. A., Soares, M. C. Non-pharmacological therapies applied in pregnancy and labor: an integrative review. *Rev Esc Enferm USP*, 2021, 16(55), e03681. doi: 10.1590/S1980-220X2019019703681
 20. Resmi Gazete. Yükseköğretim kanunu ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelelerde değişiklik yapılmasına dair kanun. 2018. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/05/20180518-1.htm> (accessed 13.08.2023).
 21. Karaçam, Z., Eroğlu, K. Hemşirelik ve ebelik: Görev, yetki ve sorumluluklardaki benzerlik ve farklılıklar. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 2019, 9(2), 211-227.
 22. Timur, S., Hotun Şahin, N. Kadınların doğumda sosyal destek tercihleri ve deneyimleri. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 2010, 12(1), 29-40.
 23. Yıldız Karahmet A., Turan, A., Nuraliyeva, Z. The effect of education on fear of childbirth and postpartum outcome: Systematic review and meta analysis. *Genel Tıp Dergisi*. 2023, 399-411. doi: 10.54005/geneltip.1227723
 24. Karaoğlu, F. N., Uğurlu, M. Obstetride müzik temelli uygulamaların kullanımı. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 2021, 23(1-3), 38-51.

<http://edergi.cbu.edu.tr/ojs/index.php/cbusbed> isimli yazarın CBU-SBED başlıklı eseri bu Creative Commons Alıntı-Gayriticari4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

